

УДК 330

DOI: 10.31891/2307-5740-2020-282-3-14

КОВТУН Е. О.

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ

У статті досліджені аспекти механізму управління зовнішньоекономічною діяльністю. Виявлено елементи організації управління процесами експорту та імпорту на рівні регіону. Наведено принципи формування ефективної зовнішньоекономічної діяльності. Визначено сутність ризик-менеджменту міжнародних інвестиційних проектів; запропонована систематизація джерел (факторів) ризику. Процес інвестування завжди пов'язаний з ризиком внаслідок того, що доходи/прибуток та витрати від проекту є важко прогнозованими величинами на момент прийняття рішення про реалізацію об'єкта інвестування, важливо звернути увагу на істотне зростання масштабів інвестиційної діяльності ТНК у приймаючих країнах, оскільки це сприяє нарощенню їх міжнародної конкурентоспроможності.

Здійснено оцінку управління ризиками охоплює оцінку та вибір альтернатив, а також аналіз витрат і переваг та оцінку нових ризиків, що можуть бути спричинені вибором того чи іншого методу управління ризиками. Запропоновано модель ризик-менеджменту міжнародних інвестиційних проектів, яка передбачає комплексний підхід до ефективного управління ризиками й вимагає постійного моніторингу джерел ризику за їх видами, формами та значущістю.

Ключові слова: експортно-імпортні операції, зовнішньоторговельні операції, експортно-імпортна політика, експорт, імпорт.

KOVTURN E.

Vinnytsia Trade and Economic Institute KNTEU

INVESTMENT RISK MANAGEMENT OF TRANSNATIONAL CORPORATIONS

In the context of globalization, investment risk management plays an increasingly important role in the effective functioning of any enterprises that expand their activities outside national markets. This applies, first of all, to transnational corporations, which operate with huge tangible and intangible assets, multinational financial flows. The management of international companies pays more and more attention to the search for non-financial risk management instruments, new models of investment decision-making, staff development of investment units, the use of the synergistic effect of cross-cultural differences in the corporation.

The article investigates the aspects of the mechanism of management of foreign economic activity. Elements of the organization of management of export and import processes at the level of the region are revealed. The principles of formation of effective foreign economic activity are given. The essence of risk management of international investment projects is determined; the systematization of sources (risk factors) is offered. The investment process is always associated with risk due to the fact that the income / profit and expenses from the project are difficult to predict at the time of the decision to sell the investment object, it is important to pay attention to the significant growth of investment activities of TNCs in host countries. contributes to increasing their international competitiveness. The risk management assessment covers the assessment and selection of alternatives, as well as the analysis of costs and benefits and the assessment of new risks that may be caused by the choice of a particular method of risk management. A model of risk management of international investment projects is proposed, which provides a comprehensive approach to effective risk management and requires constant monitoring of risk sources by their types, forms and significance.

Key words: export-import operations, foreign trade operations, export-import policy, export, import.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації управління інвестиційними ризиками відіграє все більш значну роль в ефективному функціонуванні будь-яких підприємств, які поширюють свою діяльність за межі національних ринків. Це стосується, насамперед, транснаціональних корпорацій, які оперують величезними матеріальними і нематеріальними активами, мультинаціональними фінансовими потоками. Керівництво міжнародних компаній приділяє все більше уваги пошуку нефінансових інструментів ризик-менеджменту, нових моделей прийняття інвестиційних рішень, розвитку персоналу інвестиційних підрозділів, використання синергічного ефекту крос-культурних відмінностей у корпораціях. Однак, прагнення корпорацій збільшувати обсяги інвестицій у країни з нестабільними політичними, економічними системами насторожує на загрози втрати цих вкладень через непередбачувані зміни у законодавстві чи невиконання положень нормативних актів, відсутності правонаступності у діяльності органів державної влади і управління, неочікуваної поведінки керівників зарубіжних відділень або місцевих партнерів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Існує значна кількість наукових досліджень на тему ризику та ризик-менеджменту як серед зарубіжних, так і серед вітчизняних вчених. Значний внесок у розробку категоріального апарату і методології внесли такі зарубіжні вчені як Р. Кантільон, Дж. Міля, Д. Рікардо, А. Сміт, Ф. Найт, Д.Е.Фішер і Р.І.Джордан, В.К.Фальцман, І.Руттерфорд, В.В. Вітлінський, Г. Вербицька, А.О. Старостіна та В.А. Кравченко, О.В. Шепеленко, З.С. Варналій і В.О. Сизоненко.

Мета статті. Метою роботи є дослідження сучасних підходів до управління ризиками міжнародних корпорацій.

Виклад основного матеріалу. Процес інвестування завжди пов'язаний з ризиком внаслідок того, що прибуток та втрати від проекту є важко прогнозованими величинами на момент прийняття рішення про реалізацію об'єкта інвестування. Неможливо наперед передбачити несприятливі ситуації та тенденції

протягом наступних років. Ризик у процесі інвестування виникає через коливання курсу валют, відсотків за кредит, цін, зміну політичного курсу держави, податкової системи та інших причин [4].

Міжнародні інвестиційні ризики – ймовірність отримання збитків інвесторами внаслідок непередбачених змін середовища в приймаючих країнах, на фондових ринках, а також коливань валютних курсів.

Управління міжнародними інвестиційними ризиками є невід’ємною складовою загальнокорпоративного ризик-менеджменту. Розгляд місця управління ризиками в корпоративному менеджменті дасть можливість досліджувати специфічні особливості управлінської діяльності в сфері міжнародного інвестиційного ризик-менеджменту [1].

Особливістю сучасних міжнародних інвестиційних ризиків є інвестиційний глобалізм, тобто нарощування масштабів інвестиційної діяльності на світових ринках та прискорення її географічної та галузевої диверсифікації. На макрорівні до цих причин відноситься недосконалість інституціональних механізмів регулювання інвестиційних потоків. Суттєвий вплив на дестабілізацію фінансових ринків спричиняє зовнішній тиск міжнародних організацій, впливових керівників американського бізнес-середовища та ключових гравців біржового ринку [5].

Узагальнюючи наявні в економічній літературі концепції управління міжнародними інвестиційними ризиками, можна зробити висновок про те, що головним і найпоширенішим інструментом цієї діяльності виступає страхування. Один з відомих фахівців з ризик-менеджменту професор однієї з провідних у світі Уортонської школи бізнесу (університет штату Пенсільванія, США) Дж. Хемптон зазначає: «Для того, щоб опанувати різні види інвестиційних ризиків транснаціональні корпорації і некомерційні організації дотримуються ретельно розроблених програм міжнародного страхування.

Безперечною перевагою такої системи є простота та можливість враховувати досвід ризик-менеджменту, накопичений кожною корпорацією у минулі роки. Однак вона є мало ефективною в управлінні міжнародними інвестиційними ризиками, які сформувались в останні десятиліття. Тому і дослідники, і менеджери відповідних ланок транснаціональних корпорацій прагнуть створити більш дієву і комплексну систему міжнародного інвестиційного ризик-менеджменту [3].

Останні розробки провідних шкіл бізнесу в галузі управління міжнародними інвестиційними ризиками ґрунтуються на проектних підходах. Згідно цих підходів міжнародний ризик-менеджмент складається із наступних чотирьох ланок.

Ініціювання процесу ризик-менеджменту:

- визначення цілей міжнародних інвестиційних проектів;
- оцінка основних параметрів проекту: персоналу, комплексу його навичок, бюджету, часових обмежень [2].

Аналіз ризиків:

- ідентифікація ризиків, які виникають у проекті в поточний момент і в майбутньому;
- оцінка перспектив міжнародних інвестиційних проектів;
- порівняння обраних проектних оцінок;
- прийняття кращих рішень у поєднанні із конкретними умовами.

Ризик-менеджмент міжнародних інвестиційних проектів:

- розробка ризик-менеджмент плану;
- призначення ключових учасників міжнародного інвестиційного проекту;
- розробка бюджету ризик-менеджменту;
- створення інформаційної системи ризик-менеджменту;
- реалізація управлінських ризикових рішень (ігнорування ризиків, пом’якшення ризиків, передача ризиків страхувальникам);
- налагодження зовнішнього партнерства з метою уникнення та мінімізації втрат через настання ризиків;
- моніторинг плану управління ризиками.

Закриття проекту: огляд процесу змін; узагальнення досвіду, реєстрація даних щодо витрат та втрат; обґрунтування рекомендацій на перспективу [4].

Значення управління міжнародними інвестиційними ризиками в умовах глобальної фінансової кризи зростає у зв’язку з руйнуванням наявних систем оцінки цих ризиків та посиленням ролі соціально-психологічних факторів у прийнятті інвестиційних рішень.

На підставі узагальнення досвіду інвестиційної діяльності транснаціональних корпорацій визначають такі парадигми управління міжнародними інвестиційними ризиками: математична парадигма, ключовою характеристикою якої є спроба кількісно визначити рівень інвестиційних ризиків і унебезпечити ТНК від втрат, пов’язаних з ними; фаталістична парадигма ризик-менеджменту, в рамках якої несприятливі ситуації розглядаються як явище, яке не піддається прогнозуванню, а тому кожна компанія повинна бути готовою до настання таких ситуацій. Ризик-менеджмент у цьому випадку ґрунтується на такому інструменті, як корпоративні страхові фонди, які утворюються міжнародними компаніями на випадок загрози своїм зарубіжним інвестиціям. Фактично ризик-менеджмент в інвестиційній сфері нічим не відрізняється від страхування природних стихійних лих; «погодна» парадигма ризик-менеджменту, суть якої пов’язана із ретельним врахуванням змін світового фінансового середовища, все більш частішими випадками

«шахрайської торгівлі», учасники якої порушують не лише встановлені правила торговельних трансакцій, а й пропонують покупцям неіснуючі товари та послуги; органічна парадигма, пов'язана з використанням різноманітних управлінських технологій, в тому числі антикризових процедур та міжнародних угод, чіткого поділу учасників і факторів, що визначають ринкові позиції компаній на інвестиційних ринках; поведінкова парадигма ризик-менеджменту, ключовою ознакою якої стає вирішальний вплив рішень і дій провідних міжнародних інвестиційних гравців на стан і динаміку змін світових фінансових ринків.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, можна зробити висновок, що в умовах інвестиційного глобалізму модифікується економічна природа міжнародних інвестиційних ризиків. Прагнення транснаціональних корпорацій знизити ризик інвестиційних операцій в приймаючих країнах викликало створення нових систем ризик-менеджменту, які ґрунтуються на нових концепціях управління інвестиційними ризиками. Для ефективного функціонування іноземних інвестицій потрібно створити у державі відповідні умови, які б не давали можливості виникнення ризикових ситуацій втрати прибутку та забезпечили б розвиток, в першу чергу, вітчизняних підприємств, створили б інвестиційну привабливість країни і забезпечили б максимальний ефект від підприємницької діяльності.

Література

1. Іванченко Г. В. Оцінка очікуваної ефективності кластера як основа для прийняття рішень щодо кластероутворення. Міжнародні економічні відносини та світове господарство. № 6 (1). С. 136–139.
2. Ковтун Е.О. Управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Сер. Економічні науки. 2018. С. 41–45.
3. Карпінський Р.Л. Сутність і класифікація інвестиційних ризиків. Формування ринкових відносин в Україні. 2018. №8 С. 53-57.
4. Панченко Є. Інвестиційний ризик-менеджмент транснаціональних корпорацій: парадигма XXI століття. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Мер_2019_1-2_4
5. Панченко Є. Г. Міжнародний менеджмент: навч.-метод. Посіб/ К.: КНЕУ, 2017. 468 с.
6. Панченко Є. Нова міжнародна поведінкова парадигма та її значення для підвищення ефективності ризик-менеджменту України. URL: <http://www.me.gov.ua/file/link/149151/file/Panchenko.pdf>.

References

1. Ivanchenko H. V. Otsinka ochikuvanoi efektyvnosti klastera yak osnova dlia pryiniattia rishen shchodo klasteroutvorennia. Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo. № 6 (1). S. 136–139.
2. Kovtun E.O. Upravlinnia zovnishnoekonomichnoi diialnistiu pidpriemstva. Naukovyi visnyk Mykolaiivskoho natsionalnogo universytetu imeni V. O. Sukhomlinskoho. Ser. Ekonomichni nauky. 2018. S. 41–45.
3. Karpinskyi R.L. Sutnist i klasyfikatsiia investytsiinykh ryzykiv. Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini. 2018. №8 S. 53-57.
4. Panchenko Ye. Investytsiinyi ryzyk-menedzhment transnatsionalnykh korporatsii: paradyhma KhKhI stolittia. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Мер_2019_1-2_4
5. Panchenko Ye. H. Mizhnarodnyi menedzhment: navch.-metod. Posib/ K.: KNEU, 2017. 468 s.
6. Panchenko Ye. Nova mizhnarodna povedinkova paradyhma ta yii zachennia dlia pidvyshchennia efektyvnosti ryzyk-menedzhmentu Ukrainy. URL: <http://www.me.gov.ua/file/link/149151/file/Panchenko.pdf>.

Надійшла / Paper received: 02.04.2020

Надрукована / Paper Printed : 04.06.2020